

KITEKINTŐ

Kocziszy György

Az Alföld elkötelezett kutatója

Jelentős és tiszteletre méltó vállalkozás, amikor egy diszciplína elhivatott művelője, életének ke-
rek évszámához érve keresztmetszetet ad addigi munkájáról.

Különösen izgalmas ez a vállalkozás, ha az érintett érdeklődése, tudományos eredményei hazánk
egyik emblemikus tájához, az Alföld-höz kapcsolódik.

Baranyi Béla professzor méltán állíthatja magáról, hogy szerencsés ember. Tudományos
érdeklődése egyben hobbija is, valószínűleg akkor is evvel foglalkozna, ha életének jelentős ré-
szében nem tudományos kutatóként tevékenykedett volna. Ez tűnik ki közelmúltban megjelent –
Compedium. Válogatott tanulmányok a regionális tudomány köréből című, közel ötszáz oldalas
– tanulmánygyűjteményének sorából.

A négy, egymáshoz szervesen illeszkedő, de önmagában logikailag is zárt fejezet alapján
tájékozódhat az olvasó a szerző szűkebb pátriájának – az Alföldnek, ezen belül kiemelten Deb-
recen városának – elmúlt évszázadokat átfogó társadalmi, gazdasági folyamatairól, az ott élők
identitásának változásáról, a Trianon okozta trauma feldolgozásának, feldolgozatlanságának
kérdéseiről, az evvel kapcsolatos nemzetpolitikai szempontokról.

Az első – *Alföld, táj, régió identitás* címet viselő fejezet öt tanulmánya a honfoglalás korá-
tól tekinti át napjainkig a régió múltját, fejlődési pályáját, gazdasági és társadalmi térszerkezeté-
nek változásait.

Különösen izgalmas és aktuális kérdés az Alföld mezőgazdasági vállalkozásainak helyzetét, fel-
zárkózási vagy leszakadási esélyeit tárgyaló fejezet. A recenzens változatlanul érvényesnek tart-
ja a szerzőnek evvel kapcsolatos összegző gondolatait: *”Az alföldi régiók fejlesztése, a területi
hátrányok felszámolása irányába megtett minden – közeli és távoli – lépés végső soron a primer
szektor erősítése révén, az egész ország boldogulását szolgálja. Ezért, s az ország területi szét-
szakadozásának a megakadályozása érdekében a kormányzati gazdaságstratégiát a hatékony
mezőgazdasági vállalkozásélénkítésnek kell mielőbb alárendelni az ország keleti felében. Az Al-
föld lakossága – különösen a falvak népe – ugyanis a gazdasági rendszerváltással együtt járó
előnyök és hátrányok újfajta megosztását várja nemcsak egyes társadalmi csoportok és rétegek,
hanem a különböző régiók között is.”* (im.: p. 138).

A kötet második fejezete a hazai, ezen belül kiemelten az alföldi perifériák helyzetével fog-
lalkozik. Szerzőnk nem kisebb jelentőségű kérdést vet fel, mint: *„Van-e esély a megmaradásra
és a felzárkózásra?”* (im.: p.157.).

Az arra adott válaszában volitását mi sem igazolja jobban, mint a következő sorok, amit az el-
múlt 15 év adatai is igazolnak: *”Továbbra is kérdéses, hogy a centrum–periféria viszonyrendszer
gyökeres megváltoztatásához mennyiben tudnak majd hozzájárulni az ország EU-
csatlakozásától remélt előnyök, más szóval támogatások, amelyekre a magyar perifériák fölzá-
rkoztatásának, a kohéziós politika eredményességének az elősegítéséhez fölöttébb szükség lesz,
mert a periférikus térségek önerőből nehezen vagy egyáltalán nem lesznek képesek kilábalni a
tartós válságból.”* (im.p. 157) az elmúlt közel 15 év igazolta.

A tanulmányok harmadik csoportja a jelenlévő múlttal, elsősorban a „maradék
Biharországgal”, ill. Debrecen város ujjaszületésével foglalkozik. *”A hatalmas, országrésznyi,
közel tizenegyezer négyzetkilométer területű történelmi Bihar vármegyéből a trianoni döntés
nyomán Magyarországnál maradt bihari részek kétszeresen is perifériává váltak. Egyfelől azért,
mert az egykori belső térségből, úgymond „mélységi elhelyezkedésből” az ország „szélére”, egy*

erősen elválasztó szerepet betöltő új politikai államhatár peremterületére szorultak, másfelől pedig elvesztették, a határ túloldalára szakadt korábbi centrumukat, Nagyváradot, amelyhez jól működő gazdasági-piaci, igazgatási és infrastrukturális kapcsolatok kötötték, miközben a jelentősebb magyarországi városoktól (Debrecen, Békéscsaba stb.) távol egyetlen városias település sem maradt Csonka-Biharban.”

Köztes Európában a határok permanens változása állandó (régí és új) problémák sorát generálta és generálja. A széttöredezett térszerkezet újra egyesítése, az elmúlt két évtized pozitív tendenciái ellenére (a recenzens véleménye szerint) változatlanul csak vízió. Ezért is izgalmas a kötet negyedik, a határmentiség dimenzióival foglalkozó fejezete. A szerző erről így ír: *”Az elmúlt évtizedben gyökeres változás, ha tetszik, paradigmaváltás vette kezdetét a határon átnyúló kapcsolatok jellegét, tartalmát és formáit illetően. A határmentiség új dimenziói elsősorban a kisebb, konkrét bi- és trilaterális intézményesült interregionális együttműködések előtérbe kerülését jelentik, mindenekelőtt a schengeni belső határok mentén. A kiterjedt határközi szervezeti rendszerek (eurorégiók) keretében és/vagy mellett, esetleg helyett felértékelődik a kisebb léptékű határ menti együttműködések, kistérség-kistérség, kistérség-város, város-város kapcsolatok, város- és településszövetségek – kvázi „mini-eurorégiók” –, valamint a nagy- és középvárosok „kapuvárosi” (gateway) tranzitfunkcióinak és az egyéb településközi kapcsolatoknak a szerepe.”* (im.: p.421.).

Összegezve:

Baranyi Béla tanulmányainak gyűjteményes kötetbe foglalása egyrészt történeti, nemzetpolitikai, regionális tudományosság: szempontok miatt kiemelkedik a hasonló jellegű vállalkozások sorából, mert tovább gondolásra, a megoldások további keresésére ösztönöznek. A kötetbe foglalt tanulmányok alapul szolgálnak a téma és a térség iránt elkötelezettek további kutatásaihoz, egy-egy összefüggés újra gondolásához, ezért a szakma köszönete illeti a szerzőt.

(Baranyi Béla: Compendium. Válogatott tanulmányok a regionális tudomány köréből. Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017. Debrecen. p. 458.)